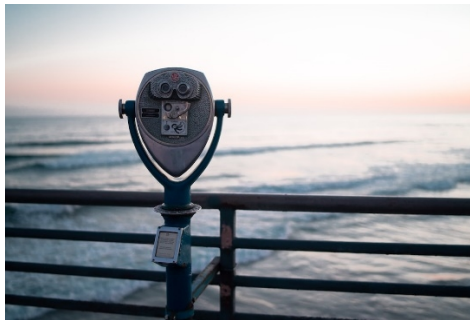

Het afgelopen jaar zijn het RK Justitiepastoraat en het Pastoraat voor Woonwagenebewoners, Sinti en Roma in Nederland (PWN) gestart met een gezamenlijk project 'Binnen & Buiten'. Dit project legt een verbinding tussen het justitiepastoraat en het PWN. Het justitiepastoraat kent de leefwereld binnen detentie en de pastores en de intermediairs van het PWN kennen de wereld van reizigers, Sinti en Roma buiten detentie. Meer kennis van elkaar brengt meer communicatie op gang. Vanuit de communicatie kan een samenwerkingsrelatie ontstaan. Deze samenwerking komt adequate hulp en ondersteuning aan reizigers, Sinti en Roma ten goede.

Je gaat het pas zien als je het doorhebt... ¹

Door Lydia Verhagen, projectcoördinator 'Binnen & Buiten'

Inleiding

Mij is gevraagd te schrijven over de uitdagingen waar we in ons werk voor komen te staan. Welke houding, vaardigheden en bekwaamheden zijn nodig, specifiek in het contact met reizigers, Sinti en Roma? Deze vraag is eigenlijk te groot om in dit bestek bevredigend te beantwoorden. Ik beperk mij daarom in dit schrijven tot enkele observaties met betrekking tot de kunst van het 'kijken'...dat is al een uitdaging op zichzelf.

Vanuit kijken en luisteren (kijken met je oren) kom je tot betekenis geven, duiden.

Je kunt niet anders dan vanuit jezelf kijken. Je stelt je open, probeert de ander te begrijpen. Je moet het doen met wat in de geïsoleerde werkelijkheid van detentie tot je komt, en met wat je aan kennis en ervaringen met je meedraagt.

Wat zie je dan? En misschien nog wel belangrijker: wat zie je niet?

Gedetineerden leven in een 'time-out'-periode...

- Gedetineerd zijn zet mensen voor een tijd buiten de samenleving en op afstand van de eigen omgeving.
- Deze afstand kan een proces van (zelf)reflectie op gang brengen waar je als justitiepastor een klankbord in kunt zijn. In de unieke situatie van deze time-out kun je dit proces van reflectie, zin- en betekenisgeving ondersteunen. Dit biedt mogelijkheden tot gesprek die 'buiten' minder snel ontstaan.

waarin de justitiepastor hóórt over hun dagelijkse leven...

- De andere kant van deze unieke situatie is dat je mensen altijd buiten hun eigen context ontmoet. Alles wat je hoort over hun omgeving, familie, vrienden, levensgeschiedenis, over

¹ Uitspraak van Johan Cruijff

wat voor hen van waarde is, krijg je mee via je gesprekspartner. Als justitiepastor heb je altijd contact in een geïsoleerde time-out-wereld.

- Mensen vertellen over hun omgeving, over wie belangrijk voor hen zijn, over waar ze problemen mee hebben of waar ze spijt van hebben. Maar je hoort óver de context en ervaart deze niet zelf. Dat wat niet gezegd wordt of wat mensen niet onder woorden kunnen brengen klinkt niet mee. Er is geen sprake van 'beleefde' context, anders dan die van de detentieperiode, en dat is meestal maar een tijdelijke context. Het regelmatig even deelgenoot zijn van een stukje van iemands dagelijkse leven in zijn of haar eigen context, het zien, voelen en ervaren van het wel en wee door de jaren heen, ontbreekt.

in een specifieke en vertekende omgeving.

- De detentie-omgeving geeft een vertekend beeld van de samenleving. Bepaalde gemeenschappen zijn oververtegenwoordigd. Kennis over het waarom hiervan is noodzakelijk in ons werk als justitiepastores.
- Tegelijkertijd is het belangrijk te beseffen dat het grootste deel van de gemeenschappen zich niet 'binnen' maar 'buiten' bevindt.
- Niet iedereen in de gemeenschappen heeft te maken met justitie en politie.

De gemeenschap brengt je in problemen, maar...

Het beeld dat leeft als het gaat over reizigers, Sinti en Roma:

- de gemeenschap brengt je in de problemen!
- Wil je een toekomst zonder criminaliteit opbouwen dan moet je je losmaken van je familie en gemeenschap!

de gemeenschap beschermt en zorgt, en...

- De gemeenschappen van reizigers, Sinti en Roma hebben over het algemeen een sterke betrokkenheid bij elkaar. Er is sprake van onderlinge solidariteit en zorg voor elkaar. Dit geldt niet alleen voor de economisch sterkeren in de gemeenschappen, maar ook voor de meer kwetsbaren zoals ouderen of mensen met een handicap. Bij problemen komt er ondersteuning vanuit de gemeenschap/familie, zowel materieel als immaterieel.
- Er is sprake van een onderlinge verantwoordelijkheid voor elkaar.
- De zorg voor elkaar is overigens niet vrijblijvend.

de burgersamenleving herontdekt de gemeenschap, niettemin...

- In de burgersamenleving wordt er hard gewerkt aan het opnieuw opbouwen van gemeenschapskracht. De eenzijdige gerichtheid op het individu, autonomie en zelfredzaamheid heeft zijn langste tijd gehad. Onderlinge afhankelijkheidsstructuren worden erkend en verbinding, betrokkenheid en zorg voor elkaar worden gestimuleerd.

- Gemeenschappen van reizigers, Sinti en Roma hebben deze kracht altijd behouden.

kunnen verplichtingen te zwaar zijn...

- Natuurlijk heeft deze gemeenschapskracht ook kwetsbaarheden, zoals in iedere gemeenschap het geval is. Verplichtingen of verantwoordelijkheden kunnen zo zwaar zijn dat mensen ze niet kunnen dragen.
- In (een deel van) de gemeenschap worden in moeilijke situaties soms oplossingen gezocht die de gemeenschap verder in de problemen brengen. Sommigen kunnen bepaalde verleidingen niet weerstaan en brengen zo de gemeenschap als geheel in diskrediet.

en zorgt detentie voor een breuk.

- Een detentieperiode vormt een breuk in de gemeenschap maar zorgt er ook voor dat de ondersteuningskrachten vanuit de gemeenschap en familie worden aangewend.
- Spreken over een 'gezond' of 'ongezond' netwerk, of dat nu over familierelaties of over vrienden gaat, is een beperkte, ongenueanceerde manier van analyseren. Een ondersteunend netwerk / gemeenschap / familie kan zowel positieve, helpende kanten als ook lastige kanten in zich dragen.

Het vertrouwen gewogen...

- De justitiepastor is een vertrouwenspersoon met een ambtsgeheim. Toch zullen veel reizigers, Sinti en Roma een justitiepastor niet zondermeer vertrouwen.
- Het wantrouwen naar mensen buiten de eigen groep en naar instanties is in de loop van de geschiedenis ontstaan.

door slechte herinneringen...

- Reizigers, Sinti en Roma zijn door de eeuwen heen opgejaagd en vervolgd. Meerdere malen in de geschiedenis zijn er pogingen gedaan om hen uit te roeien. Tot op de dag van vandaag worden zij door burgers en instanties vaak bejegend vanuit vooroordelen.
- Overleven in moeilijke situaties was alleen mogelijk door de hechte onderlinge banden, de zorg en betrokkenheid op elkaar, en de bescherming en afscherming van de eigen groep en cultuur. Niet zomaar alles delen was heel lang een noodzakelijke zelfbescherming.

waaraan ook het justitiepastoraat niet ontkomt.

- In reactie op de negatieve vooroordelen en vervolgingen houden reizigers, Sinti en Roma het contact met de omringende samenleving zo beperkt mogelijk.
- Een vertrouwensrol hebben betekent daarom niet automatisch dat er vertrouwen is om persoonlijke dingen te delen.
- Vaak bespreken reizigers, Sinti en Roma niet wat hen écht bezig houdt, of maar voor een klein stukje. Er is weinig vertrouwen in de burgersamenleving, waar ook het justitiepastoraat deel van uit maakt.

Slotakkoord

- Als justitiepastor die in een PI contact heeft met reizigers, Sinti en Roma zie je vooral een heleboel niet.
- Contact en vertrouwen opbouwen is niet vanzelfsprekend.

- In dit besef kijken en luisteren biedt desalniettemin een unieke mogelijkheid om gedurende een 'time-out'-periode contact te maken en een stukje samen op te lopen in de zoektocht naar toekomstperspectief van reizigers, Sinti en Roma.

Ik ben benieuwd naar jullie ervaringen in de contacten met reizigers, Sinti en Roma. Heb je vragen, wil je eens doorpraten over bovengenoemde observaties of wil je weten wat het 'Pastoraat voor Woonwagenbewoners, Sinti en Roma' te bieden heeft; mail me gerust.

Mijn mailadres bij het PWN: L.verhagen@rooihart.nl
Mijn mailadres bij het justitiepastoraat: L.verhagen@dji.minjus.nl

Je kunt ook een kijkje nemen op de website van het PWN, daar is o.a. een brochure over het project 'Binnen & Buiten' te vinden met wat meer informatie over reizigers, Sinti en Roma:

<https://www.pwin.nl/publicaties/brochures/47-tussen-kracht-en-kwetsbaarheid>